

MNOGA LJETA

Jan Sokol

Paní PhDr. Miriam Moravcovou, Dr.Sc., jistě nemusím čtenářům tohoto časopisu představovat. Všichni vědí, že bez ní by náš časopis možná vůbec nevznikl, anebo mnohem později – a byl by v každém případě horší. Zato si při její vitalitě mnozí ani nevšimli, že se nedávno dožila pětasedmdesáti let. Pokud se tedy dnes ohlédne, vidí za sebou – či vlastně před sebou – nejen pěknou řádku let, ale také úctyhodné množství práce a houf vděčných studentů a studentek bakalářského, magisterského i doktorského studia.

Jako školačka zažila ještě předválečnou Masarykovu republiku, na kterou nikdy nedala a nedá dopustit a z níž možná dodnes čerpá svůj houževnatý optimismus, který často charakterizuje lidi její generace. Tenkrát se totiž zřejmě věřilo, že dobře rozmyšlený a poctivě odpracovaný nápad se nakonec musí podařit. A kdyby se náhodou snad nepodařil napoprvé, stačí se pořádně podívat, co jsme to udělali špatně – a začít znovu. Bez lamentací a se stejnou samozřejmostí: teď už to přece musí jít.

Ač nejsem o tolik mladší – a v našem věku se rozdílily rychle zmenšují – přišel jsem už do dob skeptičtějších, kdy se úspěch přičítal nejdříve štěstí, potom známostem a nakonec už jen šplhounství a kariérismu. „Jak se ti daří?“ – „Dobře!“ – „To musíš bejt pěkná mrcha“. Jistě se o to přičinily i vnější okolnosti čili „poměry“, které se zdály tyhle povážlivé hypotézy aspoň na první pohled potvrzovat. Naše mladší generace si ale nějak nevšimly, o co všechno se přijetím takových laciných vysvětlení samy připravují. Ona se totiž předně „potvrzují“ jaksí sama. Kdo už do dospělého světa vstupoval s přesvědčením – anebo i jen s pochybností – že by to tak mohlo být, měl pak přirozeně sklon každý neúspěch a každou nesnáz přisoudit právě „okolnostem“, a místo aby začal přemýšlet, co udělal špatně, spokojit se s pohodlným „Tak to vidíte!“.

To ale není všechno. Kdo si zvykl přisuzovat své neúspěchy vnějším okolnostem čili poměrům, tomu se pak svět samozřejmě ukazuje jako špatný a nepřátelský, který ho v lepším případě nechápe, v horším poškozuje a třeba i pronásleduje. Jenže „svět“ – to jsou lidé, a to především ti kolem a nablízku, a na

ty si tedy musím dávat dobrý pozor. Když se jim něco podaří, je to v lepším případě doklad jejich špatnosti; v tom horším případě se postiženému začne zdát, že jejich úspěchy by patřily vlastně jemu, že mu je ti druzí prostě ukradli. Kdo se dostal až sem, tomu už asi není rady a možná ani pomoci.

A přece: i z takhle vážného lidského a osobního postižení může člověka vytrhnout dobrý příklad. Blízká zkušenost s člověkem, který se všem těmhle pohodlným „vysvětlením“ srdečně směje, chyby hledá u sebe a začíná znovu a znovu.

Když jsem se s naší milou kolegyní před patnácti lety seznámil, měla už za sebou mnoho let odborné práce a několik významných publikací, například o běžném životě a zařízení pražských domácností. Když její ústav tehdy postihla reforma Akademie věd, mohla si jistě najít nějaký klidnější útulek, kde by to do penze vydržela. Jenže místo toho se tenkrát doktorka Moravcová pustila s námi do hodně dobrodružného podniku budování IZV, a k tomu ještě přemluvila pár svých kolegů, aby také začali učit – někteří z nich poprvé v životě.

Pokud mě ale paměť neklame, byla to právě naše jubilatka, která se v učení ze všech nejrychleji „našla“ a mezi studentkami a studenty byla jako ryba ve vodě. Starala se o ně – některým se občas zdálo, že až trochu moc – přemýšlela o nich, hledala jim témata i příležitosti. A všichni, které dovedla až k obhajobě a k diplomu, měli vzácnou příležitost odkoukat nebo nakazit se i touhle krásnou životní filosofií člověka, který se nedá, ale také nehrotí, nežehrá, nezávidí. „Kterýž na tom, což má, přestati umí,“ jak Kralická bible překládá řecké AUTARKÉS.

A ještě jednu vzácnou věc z té i pro mne už trochu pohádkové První republiky si paní doktorka Moravcová zachovala a přinesla do jiných dob jako zapálenou svíčku: totiž své vlastenectví, které jsme jinak často vídali jen jako směšnou karikaturu. Nestaví je totiž trucovitě na odív, nenosí je jako klobouk vyšlý z módy, ale jako živou starost o svůj národ a o jeho dobrou pověst. V jejím vlastenectví nebyla nikdy ani špetka šovinismu a ve změněných poměrech mu našla také docela novou, nečekaně aktuální podobu. Žádné „Čechy Čechům“, jak si vlastenectví i dnes někteří hloupě představují, ale přesně naopak: začala se vědecky starat o to, jak se v Čechách a mezi námi daří těm, kdo se jako Češi nenarodili. Centrum pro výzkum vývoje osobnosti a etnicity, které v roce 1999 s brněnským profesorem Smékalem spoluzakládala a jehož pražské pracoviště zpočátku vedla, vyprodukovalo přes 130 publikací a dostalo v roce 2005 abso-lutorium „summa cum laude“.

Patnáct let naší společné cesty s IZV a FHS není tak krátká doba a něco se snad i podařilo – například „Lidé města“. Za tohle všechno bych chtěl paní doktorce Moravcové srdečně poděkovat, a to i za kolegy, studenty a čtenáře, a popřát trochu staromódně „mnoha ljeta!“

Foto: archiv LM

Pozn red: PhDr. Miriam Moravcová, Dr.Sc. oslavila 22. března 2006 své pětasedmdesáté narozeniny.